

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นสังคมขึ้นนั้นย่อมต้องมีการเรียนรู้ และมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร ซึ่งภาษาในการสื่อสารนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การสื่อสารทางสายตา สีหน้า ท่าทาง ภาษามือ การแสดงออกทางศิลปะ ภาษาพูด เป็นต้น เพราะภาษาเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นนามธรรมต่อกัน มนุษย์เรานั้นใช้การสื่อสารเพื่อการสื่อความหมายกับบุคคลอื่น ตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทารก เช่น เวลาหิวก็จะส่งเสียงร้องไห้ เพื่อสื่อความหมายให้ผู้เลี้ยงเข้าใจ ดังนั้นความหมายของการสื่อสาร (Communications) ก็คือการติดต่อเพื่อการสื่อความหมายระหว่างผู้ส่งข่าวสารและผู้รับข่าวสาร การสื่อสารเป็นกระบวนการเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคนและมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ไม่ว่าจะทำสิ่งใด ล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนถึงเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคน ต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแล้วเครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่างๆ เหล่านี้ก็คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนามาให้เห็นดังเช่นในปัจจุบัน (ประมธ สตะเวทิน : <http://cop.car.chula.ac.th>)

การเรียนการสอน เป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง มีทั้งผู้ส่งสาร อันได้แก่ครูผู้สอน มีสาร คือความรู้หรือประสบการณ์ที่จัดขึ้น ผู้รับสารคือ ผู้เรียน มีกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วยเครื่องมือ สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ภายใต้สถานการณ์ที่จัดขึ้นในห้องเรียน หรือสถานการณ์ที่ จัดขึ้นในสถานที่อื่น และมีจุดหมายของหลักสูตรเป็นเครื่องนำทาง จุดมุ่งหมายของการสื่อสารในการเรียนการสอน คือการพยายามสร้างความเข้าใจ พักยะ ความรู้ ความคิดต่างๆ ร่วมกัน ระหว่าง ผู้เรียนกับผู้สอน ความสำเร็จของการเรียนการสอน พิจารณาได้จากพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่ต้น ตามลักษณะการเรียนรู้นั้นๆ ปัญหาสำคัญของการสื่อสารในการเรียนการสอนคือ ทำอย่างไรจึงจะสามารถสร้างความเข้าใจระหว่างครูกับนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการสื่อสาร และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับครู คือการใช้สื่อการเรียนการสอน

ต่างๆ อย่างเหมาะสม นอกเหนือ การใช้คำพูดของครูแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะสื่อหรือ
โสตทัศนูปกรณ์ มีคุณลักษณะพิเศษบางประการที่ไม่มีในตัวบุคคล คือ

1. จับยึดประสบการณ์ เหตุการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถใช้สื่อต่าง ๆ
บันทึกไว้เพื่อนำมาศึกษาได้อย่างกว้างขวาง เช่น การบันทึกภาพ บันทึกเสียง การพิมพ์ ฯ
2. คัดแปลงปรุงแต่ง เพื่อทำสิ่งที่เข้าใจยาก ให้อยู่ในลักษณะที่ศึกษาเข้าใจได้
ง่ายขึ้น เช่น การย่อส่วน ขยายส่วน ทำให้ช้าลง ทำให้เร็วขึ้น จากไกลทำให้ดูใกล้ จากสิ่งที่มี
ความซับซ้อนสามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนขึ้น
3. ขยายจ่ายแจก ทำสำเนา หรือเผยแพร่ได้จำนวนมาก เช่น รายการวิทยุ โทรทัศน์
หนังสือพิมพ์ ภาพถ่าย จึงช่วยให้ความรู้ต่าง ๆ เข้าถึงผู้รับได้เป็นจำนวนมากพร้อมกัน
(มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: <http://www.ku.ac.th/research>)

เด็กปกติทั่วไปมีพัฒนาการทางภาษาและการสื่อสารเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่แรกเกิด
จากการใช้เสียงสัญลักษณะ เช่น การส่งเสียงร้องเมื่อเปียก หรือเด็กต้องการอาหาร การยิ้มเพื่อ
บ่งบอกความสบาย ความชอบใจ เด็กเริ่มจำเสียงที่สำคัญ เช่น เสียงพ่อแม่ ที่เสียง คนใกล้ชิดแล้ว
พัฒนามาเป็นการจำแนกเสียงที่ได้ยินว่าเสียงใดมีความหมาย เสียงใดเป็นภาษาพูด เด็กจะมอง
หน้าผู้ที่พูดด้วย เรียนรู้บทสนทนาที่ได้ยินเพื่อนำไปสู่การเปล่งเสียง และการพูดเป็นคำ
พัฒนาการทางภาษาของเด็ก จะเกิดขึ้นเมื่อสมองทำงานประสานกันระหว่างเสียงกับสิ่งที่เด็กได้
ยินแล้วจึงแปลความหมายว่า เกิดอะไรขึ้นรอบ ๆ ตัว (Barratt, 1999 : 25) ซึ่งเป็นพื้นฐาน
การเข้าใจความหมายของเสียงที่ได้ยินเมื่ออายุประมาณ 6 เดือน แล้วพัฒนาไปจนกระทั่งเกิด
เป็นการเปล่งเสียงพูดคำ วลี ประโยค การอ่าน การฟัง การเขียน การใช้ไวยากรณ์ และการใช้
สัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางภาษา

เด็กออทิสติกมีพฤติกรรมหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการเรียนที่มีลักษณะแตกต่าง
จากเด็กทั่วไป คือ เด็กจะเรียนรู้จากของจริง รูปภาพจะเป็นภาษาแรกของเด็ก ภาษาพูดจะเป็น
ภาษาที่สองหากเป็นตัวหนังสือหรือแบบจำลองเด็กจะไม่เข้าใจ เด็กออทิสติกส่วนใหญ่คิดเป็น
ภาพ (Visual Thinker) ไม่คิดเป็นภาษา เด็กจะรับข้อมูลและเข้าใจสิ่งที่มองเห็น ความคิดของ
เด็กออทิสติกเหมือนกับวิทัศน์ที่ฉายอยู่ในความคิดคำนึง พัฒนาการทางความคิดจะเกิดช้ากว่า
เด็กปกติ เด็กกลุ่มนี้จะเรียนรู้จากภาพได้ดีกว่าคำพูด ซึ่งเป็นจุดเด่นของเด็กออทิสติก
(คูสิต ลิขนะพิชิตกุล. 2545 : 24 - 29)

การฝึกทักษะการสื่อสาร โดยใช้ป้ายกระดานสื่อสารเป็นการประยุกต์โปรแกรม
ช่วยสอน โดยใช้ระบบรูปภาพแลกเปลี่ยนในการสื่อสาร (PECS) มาใช้ในการฝึกการสื่อสาร

ให้กับเด็กออทิสติก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการสื่อสารให้กับเด็กออทิสติก โดยเด็กจะเป็นผู้เริ่มต้นในการสื่อสาร หรือบอกความต้องการ โดยการใช้อุปกรณ์ หรือภาพสัญลักษณ์ แลกเปลี่ยนกับสิ่งที่เด็กชอบอาจเป็นอาหาร ของเล่น หรือกิจกรรมที่เด็กชอบและต้องการ ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้เด็กรู้จักที่จะเป็นผู้เริ่มต้นในการสื่อสารกับผู้อื่นก่อนอย่างเป็นธรรมชาติและค่อยเป็นค่อยไป (Bondy & Frost. 2003 : online) ใช้เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน (Quill. 2000 : 99 อ้างถึงใน สุวิริน เย็นสวัสดิ์ : 2) และสามารถสร้างขึ้นมาได้โดยสร้างสิ่งดึงดูดใจเพื่อให้เกิดการสื่อสาร (Wetherby & Prizant. 1989 : 49) แล้วเรียนรู้การสื่อสารด้วยวิธีอื่น เช่น การสื่อสารด้วยภาษาพูด ภาษาเขียน เป็นต้น ซึ่งขั้นต้นจะต้องมีครูและครูผู้ช่วยในการสอนชี้แนะให้เด็กรู้วิธีการแลกเปลี่ยนบัตรภาพ กับสิ่งเสริมแรงเมื่อเด็กสามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วก็จะพัฒนาขึ้นไปสู่ขั้นตอนที่เพิ่มมากขึ้น

การฝึกโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสารเป็นการผสมผสานการปรับพฤติกรรม และหลักการสอนโดยใช้ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) เทคนิคการชี้แนะ (Prompting) และเทคนิคการขัดเกลาพฤติกรรม (Shaping) มารวมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถในเรื่องภาษาและการสื่อสารให้กับเด็กออทิสติก โดยมีเป้าหมายในการฝึกคือให้เด็กออทิสติกสามารถสื่อสารกับคนอื่นได้สูงสุดตามวัย ด้วยวิธีการใช้คำพูด การแสดงออกด้วยภาษาท่าทาง หรือการสื่อสารจากการฝึกโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งตัวเด็กและผู้ฝึกสื่อสารด้วย

ในปัจจุบันเด็กออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไม่สามารถสื่อสารกับครูผู้สอน เพื่อน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของเด็ก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสารในการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก ในฐานะที่ผู้วิจัย เป็นครูผู้สอนเด็กออทิสติกจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติกโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสาร เพื่อให้เด็กสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก นำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารในชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

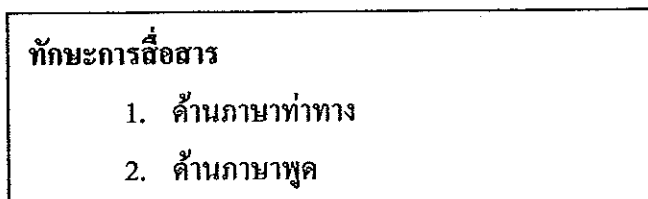
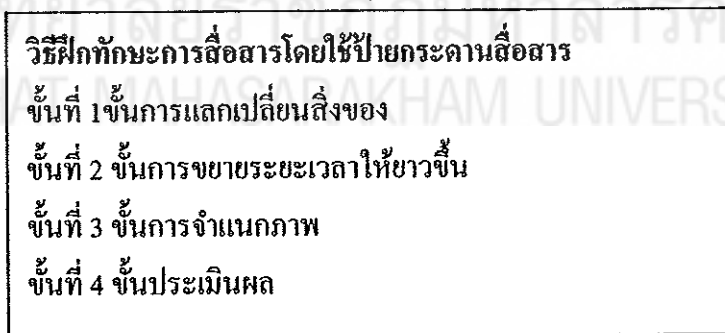
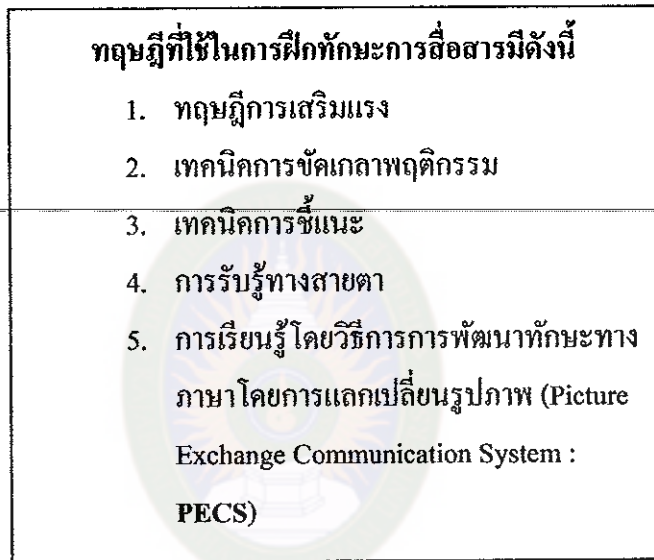
1. เพื่อฝึกทักษะการสื่อสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติกโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสาร
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารของเด็กออทิสติก ระหว่างก่อนการฝึก

ทักษะและหลังการฝึกทักษะ โดยใช้ป้ายกระดานสื่อสาร

สมมติฐานการวิจัย

เด็กออทิสติกที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ป้ายกระดานสื่อสารในการฝึกทักษะความสามารถในการสื่อสารมีทักษะทางการสื่อสารสูงขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เด็กออทิสติกที่เข้ามาใช้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็น เด็กออทิสติก ที่มีปัญหาทางการสื่อสาร จำนวน 6 คน ที่มีอายุระหว่าง 3 – 16 ปี เป็นชาย 4 คน หญิง 2 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรในการวิจัย

คนที่	เพศ	อายุ	การขึ้นทะเบียนคนพิการ
1	ชาย	10	จดทะเบียนคนพิการ
2	ชาย	16	ไม่จดทะเบียนคนพิการ
3	ชาย	11	จดทะเบียนคนพิการ
4	ชาย	8	จดทะเบียนคนพิการ
5	หญิง	3	ไม่จดทะเบียนคนพิการ
6	หญิง	10	จดทะเบียนคนพิการ

2. ตัวแปรที่ทำการศึกษา คือ

- 2.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการฝึกทักษะโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสาร
- 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการสื่อสารในชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติก 2 ด้าน คือ
 - 2.2.1 ด้านภาษาท่าทาง
 - 2.2.2 ด้านภาษาพูด

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กออทิสติก หมายถึง เด็กออทิสติก คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านการสื่อสาร ภาษา ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านจินตนาการ ซึ่งแสดงให้เห็นก่อนอายุ 3 ขวบ โดยมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเด็กในวัยเดียวกัน

การสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กออทิสติกแสดงออกเพื่อสื่อถึงความต้องการของเด็ก โดยอาศัยการใช้ภาษาท่าทาง (Nonverbal Language) หรือ ภาษาพูด (Verbal Language)

ทักษะการสื่อสาร หมายถึง การที่เด็กออทิสติกสามารถสื่อสารด้วยภาษาท่าทาง (Nonverbal Language) และแสดงออกด้วยการพูด (Verbal Language) ดังนี้

1. **ภาษาท่าทาง (Nonverbal Language)** การที่เด็กออทิสติกหิบบัตรภาพจากป้ายกระดานสื่อสารแล้วนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่เด็กต้องการกับครูหรือผู้ฝึก ได้เอง โดยต้องไม่มีการชี้แนะ

2. **ภาษาพูด (Verbal Language)** หมายถึง การที่เด็กออทิสติกสามารถพูดชื่อสิ่งของที่ความต้องการได้ตรงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ป้ายกระดานสื่อสาร หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งมีปัญหาในการสื่อสารให้มีความสะดวก เป็นการช่วยเหลือผู้ที่มีความลำบากในการสื่อสารหรือผู้ที่ไม่สามารถพูดสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยใช้รูปภาพแลกเปลี่ยนสิ่งของที่เด็กต้องการ หรือคำที่เหมาะสมในการแสดงความคิดหรือความต้องการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งตัวเด็กและผู้เด็กสื่อสารด้วย

การฝึกทักษะโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสาร หมายถึง การผสมผสานการปรับพฤติกรรมและหลักการสอนโดยใช้ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) เทคนิคการชี้แนะ (Prompting) และเทคนิคการขัดเกลาพฤติกรรม (Shaping) มารวมกัน (Janzen, 1999 : online) เพื่อการฝึกทักษะการสื่อสาร ในชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติกในเรื่องภาษาท่าทางและภาษาพูดให้กับเด็กออทิสติก เพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งตัวเด็กและ ผู้ที่เด็กสื่อสารด้วย โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการแลกเปลี่ยนสิ่งของ

ขั้นที่ 2 ขั้นการขยายระยะเวลาให้ยาวขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการจำแนกภาพ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ศูนย์การศึกษาพิเศษ หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้บริการฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องในการฝึกทักษะการสื่อสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY